

Цитування:

Стаценко М. О. Трансформації перформативних практик у масових формах культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 188–193.

Стаценко Микита Олегович,
аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<http://orcid.org/0009-0007-2555-5802>
mstatsenko@dakkim.edu.ua

Statsenko M. (2025). Transformations of Performative Practices in Mass Forms of Culture. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 188–193 [in Ukrainian].

ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЕРФОРМАТИВНИХ ПРАКТИК У МАСОВИХ ФОРМАХ КУЛЬТУРИ

Мета статті полягає в аналізі еволюції та трансформації перформативних практик у сучасних масових формах культури, зокрема в контексті цифровізації, комерціалізації та зміни моделей культурного споживання. У центрі уваги також вивчення способів, якими перформанс як форма мистецького висловлювання адаптується до запитів глобальної аудиторії та медіатизованого простору. **Методологія дослідження** базується на застосуванні культурологічного та аналітичного методів, а також елементів семіотичного методу та аналізу сучасних перформансів у сфері музики, моди, візуального мистецтва та ін. **Наукова новизна** полягає в комплексному осмисленні перформативності як культурної універсалії, що зазнає суттєвих змін у результаті масового впливу технологій, соціальних медіа та культури участі. Уперше системно проаналізовано перехід від театральних-ритуальних моделей до гібридних перформансів у форматах влогів, стримів, флешмобів і віртуальних шоу. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження було встановлено, що перформативні практики в сучасній масовій культурі зазнають суттєвих трансформацій, які зумовлені як внутрішніми еволюційними процесами мистецтва, так і зовнішніми технологічними, соціальними, політичними та ін. чинниками. Перформанс, що виник як експериментальна форма мистецького висловлювання, в умовах постмодерного і цифрового суспільства став багаторівневим інструментом комунікації, впливу та самопрезентації. Масова культура сьогодні активно використовує перформативність у найрізноманітніших форматах: від театралізованих шоу до віртуальних подій, флешмобів, стримів, інтерактивних онлайн-виступів тощо. Перформативність у масовій культурі також все частіше виконує соціальну та ідеологічну функції: мобілізує суспільну увагу, ініціює діалог, сприяє формуванню колективних ідентичностей та ін. Завдяки ефекту емоційного залучення й акценту на візуальність, перформанс стає ефективним засобом символічного впливу, що особливо помітно в соціокультурному активізмі, брендингу, фешн-індустрії, молодіжних субкультурах тощо. На сьогоденнішому етапі перформанс у масовій культурі стає структуроутворюючим елементом сучасного культурного процесу.

Ключові слова: перформативність, масова культура, цифрові медіа, трансформація, глядацький досвід, культурна дія, комунікація, гібридні форми.

Statsenko Mykyta, Postgraduate Student, National Academy of Culture and Arts Management

Transformations of Performative Practices in Mass Forms of Culture

The purpose of the article is to analyse the evolution and transformation of performative practices in modern mass forms of culture, in particular in the context of digitalisation, commercialisation, and changing models of cultural consumption. The focus is on studying the ways in which performance (as a form of artistic expression) adapts to the demands of a global audience and mediatised space. **The research methodology** is based on an interdisciplinary approach: cultural analytical methods were applied, as well as elements of semiotics, case studies of contemporary performances in the fields of music, fashion, politics, and visual art. **The scientific novelty** lies in the comprehensive understanding of performativity as a cultural universal that undergoes significant changes as a result of the massive impact of technology, social media, and participatory culture. For the first time, the transition from theatrical-ritual models to hybrid performances in the formats of vlogs, streams, flash mobs, and virtual shows has been systematically analysed. **Conclusions.** As a result of the study, it was found that performative practices in modern mass culture are undergoing significant transformations, which are due to both internal evolutionary processes of art and external technological, social, political factors. Performance, which arose as an experimental form of artistic expression, has become a multi-level tool of communication, influence, and self-presentation in the conditions of a postmodern and digital society. Mass culture today actively uses performativity in a variety of formats: from theatrical shows to virtual

events, flash mobs, streams, interactive online performances. Performativity in mass culture also increasingly performs social and ideological functions: mobilises public attention, initiates dialogue, and contributes to the formation of collective identities. Due to the effect of emotional engagement and emphasis on visibility, performance becomes an effective means of symbolic influence, which is especially noticeable in socio-cultural activism, branding, the fashion industry, youth subcultures. At the current stage, performance in mass culture is becoming a structural element of the modern cultural process.

Keywords: performativity, mass culture, digital media, transformation, audience experience, cultural action, communication, hybrid forms.

Актуальність теми дослідження. У ХХІ столітті перформативність набула статусу універсального культурного принципу, який виходить за межі мистецької сфери й охоплює широкий спектр соціокультурних практик. В умовах глобалізації, цифровізації та інформаційного перевантаження саме форма виступу, втілення в дії стала провідним способом комунікації й самопрезентації як для індивідів, так і для соціальних інституцій та спільнот. Перформативність дедалі частіше реалізується в межах масової культури: у медіапросторі, рекламі, популярній музиці, шоу-бізнесі, блогосфері та ін.

Особливої актуальності набуває аналіз трансформації перформативних практик: від традиційного театрального або ритуального дійства – до гібридних форматів, характерних для цифрового середовища: стримів, інстаграм-шоу, флешмобів, цифрових реконструкцій, віртуальних концертів тощо. У цих новітніх формах розмиваються межі між митцем і аудиторією, професіоналізмом і аматорством, сценічною умовністю та повсякденною реальністю. Масова культура відіграє дедалі важливішу роль у формуванні соціальних практик, ідентичностей та способів самовираження. Однією з ключових характеристик сучасної культури є перформативність як здатність дії продукувати значення, створювати ідентичності та формувати соціальну реальність. Перформативне у масових формах культури змінюється під впливом медіа, цифрових технологій, глобалізації та споживчої логіки. Аналіз трансформацій перформативного дозволяє краще зрозуміти природу сучасної культури та її вплив на індивіда і суспільство. Масова культура, використовуючи ці практики, активно транслює символічні значення, формує емоційний досвід, конструє колективні ідентичності. Крім того, перформативні дії в масовій культурі часто виконують соціальні функції: мобілізують спільноти, виражають протест, ініціюють діалог і впливають на громадську думку. Сучасний глядач є не лише пасивним спостерігачем, а активним учасником подій –

як свідок і водночас співавтор культурного продукту.

Попри зростання ролі перформативного як універсального культурного інструменту, ця тематика залишається фрагментарно дослідженою в українській гуманітаристиці. Переважають окремі мистецтвознавчі чи медіааналізи без глибокого культурологічного узагальнення. Тому системне осмислення перформативних практик у контексті масової культури є не лише актуальним, а й науково необхідним кроком до розуміння сучасної культури як процесу, що відбувається у форматі події, дії, комунікації та втілення.

Отже, дослідження трансформацій перформативних практик у масових формах культури має міждисциплінарне значення і сприятиме глибшому розумінню змін у культурному досвіді сучасної людини, у стратегіях сприйняття, самовираження та колективної участі.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні засади перформативних практик та їх практичний вимір досліджувалися у праці низки вчених. Зокрема мистецтвознавиця Р.Безугла досліджувала поняття перформативних практик із позицій соціальної антропології та мистецтвознавства, наголошуючи на їхній складності як художньої події, театралізованого дійства [2; 3]. Генезу феномену перформансу ХХ – початку ХХІ ст. висвітлено у роботі Г. Вишеславського [4]. Проблематика масової культури і візуалізації її сучасних практик ґрунтовно висвітлена у працях Ж. Денисюк [8; 9]. А. Власова аналізує масову культуру крізь призму фольклору, ідентичності та глобалізаційних процесів [5]. В. Судакова аналізує соціокультурні процеси модернізації, зокрема перформативні моменти у щоденному та публічному житті [11]. Крім цього, означене питання знайшло відгук у працях Ю. Абрамової [1], О. Гаврилюка [6], А. Гнатюка [6], К. Гайдукевич [7], М. Дружинець [10], І. Яцик [12; 13] та ін.

Мета статті полягає в аналізі еволюції та трансформації перформативних практик у сучасних масових формах культури, зокрема в контексті цифровізації, комерціалізації та зміни моделей культурного споживання. У

центрі уваги також вивчення способів, якими перформанс як форма мистецького висловлювання адаптується до запитів глобальної аудиторії та медіатизованого простору.

Виклад основного матеріалу. Поняття перформативності в культурологічному контексті. Поняття «перформативність» увійшло до наукового обігу завдяки роботам Дж. Остіна та Дж. Батлер. У культурології перформативне розуміється як дія, що не лише виражає, але й створює соціальні смисли. У масовій культурі перформанс набуває форми видовища, візуальної презентації, дії, спрямованої на залучення уваги. Перформативність у цьому контексті стає механізмом побудови публічної ідентичності, частиною символічного порядку культури.

Українська мистецтвознавиця Р. Безугла пропонує розглядати перформативні практики як сукупність таких компонентів: сама акторська гра, перформанс, спосіб виконання «ролі» та трансформація образу, мета та завдання «перформансу», та середовище висловлювань, адресованих будь-кому. Тобто перформативні практики – це соціокультурне явище, яке ми розуміємо як інтерактивну дискурсивну практику використання технології перформансу в процесі соціокультурного та політичного дискурсу. Переконливий потенціал перформативних практик ґрунтується не на раціональних аргументах, а на зверненні до людських почуттів, культурних потреб та цікавості до всього незвичайного [3, 76].

За твердженням І. Яцик, «перформанс часто сприймають як експериментальну художню практику на межі «між мистецтвом і життям». Для акціонізму також властиве розчинення і взаємопроникнення меж мистецтва і повсякденності, з акцентом на процесуальній складовій, а не на результаті як кінцевій меті. Тож як об'єднавче поняття використовують словосполучення «перформативні практики» в розумінні, близькому до визначення performance art» [13, 68].

Аналізуючи ієрахічні понятійні рівні перформансу в рушії генези означених явищ другої половини XX – початку XXI ст., у тому числі в контексті розвитку форм і жанрів маскультури, Г. Вишеславський відзначає, що перформанс власне, є акціонізмом, що включає в себе перформативні практики, гібридні форми перформансу, оскільки втративши специфіку жанру і поєднавшись з театром чи відео, перетнув видові межі мистецтв. З цього

випливає, що з рівнів «художнього акціонізму» та «мистецького акціонізму» акціонізм видовищності піднімається після до рівня територій видовищності у культурі та розвивається у комунікаційних контекстах політики, екології, геополітики, релігії. Тобто таким чином формується новий стан інформаційного суспільства, суспільства «загальної видовищності», де поруч з «фаховою видовищністю» розвивається «ігрова видовищність» флешмобів, які підсилюють відчуття єдності незнайомих людей, блискавично будують нетривкі нові, несподівані конфігурації спільнот завдяки інтернету [4, 94–94].

Перформанс як форма масового видовища У XX столітті вийшов за межі театру і став важливим інструментом масової культури: від музичних шоу та телебачення до політичних подій і спортивних трансляцій. Візуальна ефектність, динаміка, емоційність – ключові елементи масової перформативності. Сучасне шоу – це не лише розвага, а й форма символічного управління увагою, засіб конструювання колективних уявлень. Таким чином, масове видовище постає як ритуал нового типу, де реальність моделюється відповідно до логіки видовища. За твердженням дослідниці А. Власової, масова культура породжується об'єктивними процесами соціальної модернізації суспільств, коли соціалізуюча та інкультуруюча функції традиційної побутової культури, що акумулює соціальний досвід міського життя в доіндустріальну епоху, втрачають свою ефективність та практичну актуальність. В той же час на сучасному етапі всередині масової культури виникають також процеси демасифікації, враховуючи індивідуальний запит споживачів, в тому числі творчо активних та інтелектуально розвинених, що в значній мірі ускладнює процес її функціонування. На початку XXI ст. масова культура – специфічний спосіб освоєння дійсності та адаптації до неї, що характеризує специфіку виробництва і поширення культурних цінностей [5, 99]. Як зазначає М. Дружинець, «масова культура уявляється особливим засобом сприйняття навколишньої дійсності та інструментом пристосування до умов індустріального та постіндустріального світу, що проявляється в умовах технологічно розвиненого масового суспільства, як явище, що характеризується специфікою виробництва, тиражування і трансляції культурної продукції у сучасних соціокультурних реаліях. Масова культура має свою унікальну знакову систему

та формує своєрідно-символічну надбудову над звичною реальністю, часом симулякр, який навіть може сприйматися суспільством мас справжнім замінником дійсного буття» [10, 287].

На сучасному етапі цифрові трансформації перформативного відбуваються завдяки інтернету і активному розвитку соціальних мереж, що докорінно змінює візуально-семантичний ландшафт, де за таких умов кожен користувач соціальних мереж стає потенційним актором, що постійно здійснює перформанс перед аудиторією: через фото, відео, стріми, пости та ін. Так виникає феномен мікроперформансів як щоденних актів самопрезентації, які мають високу символічну цінність у цифровому просторі. З огляду на це, варто зазначити, що алгоритмічна логіка всіх інтернет-платформ підштовхує користувачів до, власне, перформативної активності, що відповідає трендам та формує цифрові моделі успішності в сучасному суспільстві. На переконання дослідників, «Алгоритми соціальних мереж—це, по суті, прогностичні аналітичні коди, які надають інтер-нет-користувачам контент на основі їхнього біологічного профілю, геолокації та онлайн-звичок. Інакше кажучи, соціальні мережі добирають контент відповідно до цифрового аватара, який створюється для кожного користувача соціальних мереж на основі його особистої інформації, яка надається щоразу, коли він виходить в інтернет. Утакий спосіб алгоритми впливають на те, як користувачі використовують платформи соціальних мереж, такі як Facebook, Twitter та ін., і що вони переглядають. Соціальні мережі — це «соціальне суспільство», що складається з людей з різними переконаннями, але для кожної людини, яка використовує соціальні мережі, застосовуються різні алгоритми» [6, 94].

Відповідно, можемо констатувати, що на сучасному етапі відбувається комодифікація перформансу, особливо у форматах функціонування масової культури, коли сам перформанс стає товаром: він продається, купується, поширюється і т.д. Так, зокрема, відеоблогери, інфлюенсери, зірки шоу-бізнесу будують власну кар'єру на основі перформативного капіталу. Водночас сам перформанс стандартизується, підлаштовується під очікування аудиторії та її алгоритми, що призводить до втрати автентичності й посилення симуляційності культурних практик.

На думку української вченої В. Судакової, на сьогодні логічно виправданим є розуміння культурної практики «як інформаційно наповненої взаємодії, тобто простору мінливих, рухливих і водночас відтворюваних «правил» відносин, стійкої взаємодії на підставі історично закріпленого поведінкового коду в умовах суспільного (колективного) життя» [11, 29]. Окреслюючи онтологічні засади сучасних культурних практик дослідниця зазначає, що «сфера культурних практик тотожна сфері культурно-репродуктивних практик. Це, по-перше, певним чином сформоване взаємодіями людей специфічне поле реальних подій і взаємин, де особи, спільноти і суспільства відтворюють специфічну реальність публічного та повсякденного життя. По-друге, ця реальність спирається на систему традиційних (архетипових) культурних зразків, але є надто чутливою до інноваційного продукування, до винахідливості і випробувань; по-третє, культурна репродукція тісно пов'язана з процесами соціальної інтеграції та соціалізації; по-четверте, вона трансформується під впливом глобалізації, віртуалізації, інформатизації та медіатизації — процесів, які забезпечують зростання значення, впливовості персоніфікованих культурних практик; по-п'яте, посилення ролі індивідуалізації, автономізації, інклюзії людини (суб'єкта) сприяє модернізації суспільної, культурної, мистецької і наукової творчості; по-шосте, культурно-репродуктивні практики — це інтеракції, які реалізуються в просторі повсякденності безпосередньо, а також у сфері публічних взаємин за посередництвом специфікованих «кодексів» [11, 30].

Насиченість сучасних культурних практик перформативністю створює як низку можливостей, так водночас і викликів. З одного боку, сучасна культура ставить людину в умови постійної саморепрезентації, що може бути психологічно виснажливо. З іншого, - перформативність відкриває нові можливості для самовираження, критики, творчості, саме у перформативних практиках знаходять вираз протест, іронія, ідентичні пошуки та нові форми спільнот та багато ін.

Трансформації перформативного у формах масової культури є результатом технологічних, соціальних і економічних змін. Перформанс із театрального акту перетворився на щоденну практику, підкрімлену масовістю, комерціалізацією та алгоритмічним посередництвом сучасних цифрових платформ. Попри ризики симулятивності,

перформативне зберігає свій потенціал як форма культурної творчості, соціального висловлювання та особистісної ідентифікації.

Наукова новизна полягає в комплексному осмисленні перформативності як культурної універсалії, що зазнає суттєвих змін у результаті масового впливу технологій, соціальних медіа та культури участі. Уперше системно проаналізовано перехід від театральних-ритуальних моделей до гібридних перформансів у форматах влогів, стримів, флешмобів і віртуальних шоу.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що перформативні практики в сучасній масовій культурі зазнають суттєвих трансформацій, які зумовлені як внутрішніми еволюційними процесами мистецтва, так і зовнішніми технологічними, соціальними, політичними та ін. чинниками. Перформанс, що виник як експериментальна форма мистецького висловлювання, в умовах постмодерного і цифрового суспільства став багаторівневим інструментом комунікації, впливу та самопрезентації. Масова культура сьогодні активно використовує перформативність у найрізноманітніших форматах: від театралізованих шоу до віртуальних подій, флешмобів, стримів, інтерактивних онлайн-виступів тощо. Така різноплановість форм і каналів поширення свідчить про розширення поля перформативного як ключового принципу функціонування будь-якої культурної дії. Цей процес супроводжується розмиванням меж між глядачем і учасником, мистецтвом і реальністю, що створює нові виклики в розрізі функціонування сучасних культурних практик. Перформативність у масовій культурі також все частіше виконує соціальну та ідеологічну функції: мобілізує суспільну увагу, ініціює діалог, сприяє формуванню колективних ідентичностей та ін. Завдяки ефекту емоційного залучення й акценту на візуальність, перформанс стає ефективним засобом символічного впливу, що особливо помітно в соціокультурному активізмі, брендингу, фешн-індустрії, молодіжних субкультурах тощо.

Варто відзначити, що сучасні перформативні практики мають тенденцію до гібридизації, поєднуючи в собі елементи театру, танцю, відеоарту, цифрових технологій, соціального коментування та ін., а перформанс у масовій культурі стає структуроутворюючим елементом сучасного культурного процесу.

Література

1. Абрамова Ю. О. Культура сучасних перформансів: дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2019. 48 с.
2. Безугла Р. Концептуалізація перформансу в науковому дискурсі. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2020. Вип. 16. Ч. 2. С. 18–26.
3. Безугла Р. Перформативні практики: Теоретичні засади інтерпретації в соціогуманітарних науках. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2023. Вип. 19. Ч. 1. С. 74–79. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.19\(1\).2023.283126](https://doi.org/10.31500/1992-5514.19(1).2023.283126).
4. Вишеславський Г. Перформанс в культурі та мистецтві 1950–2010-х років. плінність форм і змістів. *Сучасне мистецтво*. 2019. Вип. 19. С. 77–102.
5. Власова А. Масова культура: сучасні аспекти дослідження. *Вісник НАКККіМ*. 2014. 32. С. 97–102.
6. Гаврилюк О., Гнатюк А. Взаємовплив соціальних мереж і масової культури: роль і значення алгоритмів. *Питання культурології*. 2023. № 42. С. 90–101. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293710>.
7. Гайдукевич К. Видовище та видовищність в сучасній культурі України. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2019. Випуск 33. С. 110–116.
8. Денисюк Ж. 3. Візуальна комунікація як феномен масової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2022. № 2. С. 9–14. DOI: [10.32461/2226-3209.2.2022.262194](https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262194).
9. Денисюк Ж. 3. Масова культура і національно-культурна ідентичність в умовах глобалізації: монографія. 2-е вид. Київ: Олег Філюк, 2017. 224 с.
10. Дружинець М. І. Масова культура: підходи до вивчення та напрямки теоретичного осмислення. *АРТплатФОРМА*. 2020. Вип. 1. С. 277–292.
11. Судакова В. Культурні практики в повсякденних та публічних комунікаціях: тенденції соціального відтворення та модернізації: монографія / Інститут культурології НАМ України. Київ, 2022. 192 с.
12. Яцик І. Перформативна практика та скульптура. Творчість мистецької групи GAZ (Україна). *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2023. Вип. 19. Ч. 1. С. 108–114.
13. Яцик І. Перформативні практики у творчості українських митців (кінець XX – початок XXI століття). *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2021. № 17 (92). С. 66–72. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(2\).2021.247966](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(2).2021.247966).

References

1. Abramova, Yu. O. (2019). Culture of Modern Performances. *Thesis for the Degree of Bachelor of Science*. Odesa [in Ukrainian].
2. Bezuhla, R. (2020). Conceptualisation of Performance in Scientific Discourse. *Artistic Culture. Current Problems*, 16 (2), 18–26 [in Ukrainian].
3. Bezuhla, R. (2023). Performative Practices: Theoretical Principles of Interpretation in the Socio-Humanitarian Sciences. *Artistic Culture. Current Problems*, 19 (1), 74–79. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.19\(1\).2023.283126](https://doi.org/10.31500/1992-5514.19(1).2023.283126) [in Ukrainian].
4. Vysheslavskiy, H. (2019). Performance in Culture and Art of 1950–2010s. Fluidity of Forms and Contents. *Contemporary Art*, 19, 77–102 [in Ukrainian].
5. Vlasova, A. (2014). Mass Culture: Modern Aspects of Research. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 32, 97–102 [in Ukrainian].
6. Havryliuk, O., & Hnatiuk, A. (2023). Interaction of Social Networks and Mass Culture: Role and Significance of Algorithms. *Issues of Cultural Studies*, 42, 90–101. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293710> [in Ukrainian].
7. Haidukevych, K. (2019). Spectacle and Show in Modern Culture of Ukraine. *Ukrainian Culture: Past, Present, Ways of Development*, 33, 110–116 [in Ukrainian].
8. Denysiuk, Zh. Z. (2022). Visual Communication as a Phenomenon of Mass Culture. *Herald of the National Academy of Culture and Arts Management*, 2, 9–14. DOI: [10.32461/2226-3209.2.2022.262194](https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262194) [in Ukrainian].
9. Denysiuk, Zh. Z. (2017). Mass Culture and National-Cultural Identity in the Context of Globalisation. 2nd ed. Kyiv [in Ukrainian].
10. Druzhynets, M. I. (2020). Mass Culture: Approaches to Study and Directions of Theoretical Understanding. *ARTplatFORMA*, 1, 277–292 [in Ukrainian].
11. Sudakova, V. (2022). Cultural Practices in Everyday and Public Communications: Trends in Social Reproduction and Modernisation. Kyiv [in Ukrainian].
12. Yatsyk, I. (2023). Performative Practice and Sculpture. Creativity of the GAZ Art Group (Ukraine). *Art Culture. Current Problems*, 19 (1), 108–114 [in Ukrainian].
13. Yatsyk, I. (2021). Performative Practices in the Work of Ukrainian Artists (late 20th — early 21st centuries). *Art Culture. Current Problems*, 17 (92), 66–72. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(2\).2021.247966](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(2).2021.247966) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.05.2025
Отримано після доопрацювання 11.06.2025
Прийнято до друку 18.06.2025